

ANIQ VA TABIIY FANLAR

GEOGRAFIYANI O'QITISH JARAYONIDA INNOVATSION PEDAGOGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Shadiyeva Nigora, Buxoro davlat pedagogika instituti, Aniq va tabiiy fanlar fakulteti, Geografiya kafedrası dotsenti

nigrollashadieva-10@mail.ru

Malikova Go'zal, Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari yo'nalishi talabasi

guzalmalikova5@gmail.com

Annotatsiya: Geografiya yer yuzi tabiati, aholisi, xo'jaligini o'rganadigan fandır. Ushbu maqolada geografiyani o'qitish jarayonida zamonaviy texnikalardan foydalanish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash, interfaol metodlar haqida qisqacha ma'lumot berilgan. Bundan tashqari maqolada ta'lim jarayonida qo'llaniladigan uslublar yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik texnogiya, innovatsiya, geografiya, interfaol metodlar, zamonaviy texnologiyalar, ta'lim, tarbiya.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ГЕОГРАФИИ

Нигора Шадиева, Доцент кафедры географии

nigrollashadieva-10@mail.ru

Маликова Гузал - студентка географо-экономического факультета

guzalmalikova5@gmail.com

Аннотация: География – наука, изучающая природу, население и экономику Земли. В данной статье представлена краткая информация об использовании современных методик, применении инновационных педагогических технологий и интерактивных методов в процессе обучения географии. Кроме того, в статье описаны методы, используемые в образовательном процессе.

Ключевые слова: педагогические технологии, инновации, география, интерактивные методы, современные технологии, образование, воспитание.

USE OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING GEOGRAPHY

Nigora Shadiyeva, Associate Professor of Geography Department, Faculty of exact and natural sciences

Abstract: Geography is a science that studies the nature, population, and economy of the earth. This article provides brief information about the use of modern techniques, the use of innovative pedagogical technologies, and interactive methods in the process of teaching geography. In addition, the article describes the methods used in the educational process.

Key words: pedagogical technology, innovation, geography, interactive methods, modern technologies, education, upbringing.

Geografiya tabiiy fan bo'lib, inson xo'jalik faoliyati bilan bevosita bog'liq hisoblanadi. O'quvchilarga geografiya darslari o'tilayotganda faqat darslik bilan to'xtalib qolmasdan, xarita, atlas, amaliy ishlar bilan ham shug'ullaniladi. Bu fanda nazariya va amaliyot birgalikda olib boriladi. Ya'ni, dars davomida nazariy bilimlarni bilib olishadi, ekskursiyalar davomida esa olgan bilimlarni mustahkamlashadi. Hozirgi kunda o'quvchilari fanga qiziqtirish maqsadida turli xil innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanib kelinmoqda. O'zbekiston Respublikasi "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" talablaridan biri ta'lim jarayonida yangi pedagogik va axborot texnologiyalardan foydalanish, tayyorgalikning modul tizimidan foydalangan holda ta'lim oluvchilarni o'qitishni yuqori darajaga olib chiqish sanaladi. Avvalo texnologiya, pedagogik texnologiya va innovatsiya so'zlarini tahlil qilib olamiz. "Texnologiya" yunon tilidan olingan bo'lib, "techne"-maxorat, san'at, "logos"- tushuncha, o'rganish demakdir. Pedagogik texnologiya- ta'lim jarayonida texnologik yondashuv asosida ta'lim va tarbiya jarayonlarini samaradorligini oshirish muammolarini o'rganadi.

Dastlab pedagogik texnologiya fanga 1872-yilda kirib keldi. Pedagogik texnologiya tushunchasiga har bir olim o'z nuqtayi nazaridan kelib chiqqan holda turlicha ta'rif beradi. Ta'riflar ichida eng to'g'rirog'i YUNESKO tomonidan berilgan ta'rif hisoblanadi. Pedagogik texnologiya – ta'lim jarayonini optimallashtirish maqsadida o'qitish va bilimlarni o'zlashtirish jarayoniga inson salohiyati va texnik resurslarni qo'llash, ularning o'zaro ta'sirini aniqlashga imkon beradigan tizimli metodlar majmuasidir. Innovatsiya atamasiga keladigan bo'lsak, inglizcha "innovation" so'zidan olingan bo'lib, "yangilik", "yangicha uslub" degan ma'nolarni anglatadi.

O'qituvchi innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida darsni tashkil etib, dars davomida zamonaviy texnik vositalar (kompyuter, elektron doska, proyektr,...) dan foydalansa, hamda shu bilan birga interfaol metodlardan qo'llasa darsning mazmun mohiyati yanada oshadi. Geografiya ta'limida (boshqa fanlarda ham) innovatsion texnologiyalardan foydalanish o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikdagi faoliyatini o'z

ichiga oladi. O'qituvchining faoliyati mavzuni bayon qilish, o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini orttirish, fikrini teranlashtirish, mustaqil topshiriqlarga rahbarlik qilish, ularning bilim, ko'nikma va malakalarini tekshirish va to'g'ri baholashdan iborat. Peadagog har bir darsni oldindan rejalashtirib, tayyorlanib borishi lozim. Innovatsion texnologiyalar orqali o'qituvchi intellektual salohiyatga ega bo'lgan o'quvchilarni tayyorlaydi. Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimov nutqlarida quyidagi fikrlarni aytganlar: "Bugun hech kimga sir emaski, biz yashayotgan XXI asr - intellektual boylikka intilish har qaysi millat va davlat uchun kundalik hayot mazmuniga aylanmasa – bunday davlat jahon taraqqiyoti yo'lidan chetda qolib ketishi muqarrar.

Gegrafiya fani jarayonini qiziqarli va ko'rgazmali olib borishda karta va atlaslar bilan birgalikda fan va texnikaning zamonaviy yutuqlaridan foydalanish lozim. Dars davomida turli xil muammoli vaziyatlarni tashlab, o'quvchilarni shaxsiy yoki jamoaviy fikrlarni bilish mumkin. Tabiiy geografiya fanini oladigan bo'lsak, unda o'quvchilarni tabiat hodisalari, quyosh va oy tutilishlari, sayyoralar ko'rinishlari, kosmik hodisalar va boshqa jarayonlar haqida taassurotga ega bo'lishlari uchun ularga videoroliklar orqali tushuntirib berish mumkin. Ular faqat ma'lumot eshitganga nisbatan o'z ko'zlari bilan jarayonni ko'rsalarxotirada yaxshiroq muhrlanadi. Dars mavzularini tushuntirishda elektron doskalar orqali taqdimotlar bilan tushuntirilsa, o'quvchilar uchun foydali va manfaatli bo'ladi.

Geografiya darslarida turli xil interfaol usullardan foydalanish mumkin. Interfaol ("inter"-bu o'zaro, "ast"- harakat qilmoq)- o'zaro harakatlar qilmoq yoki kim bilandir suhbat, muloqot tartibida bo'lishini anglatadi. Geografiya darslarida turli xil interaktiv usullardan foydalanish mumkin. Masalan, "Aqliy hujum" uslubi, "Geoklaster texnologiyasi", "Raqamlar piramidasi", "Kahoot testi", "Geo-7" metodi, "Georotatsiya metodi" va ko'plab usullardan foydalanish mumkin. "Kahoot testi" oladigan bo'lsak, unda o'quvchilarga kompyuter orqali tezkor testlarni berish mumkin. Bu ham o'quvchilarni topqirlikka chorlaydi hamda bilimlarni mustahkamlash uchun juda foydali usul hisoblanadi.

Dasturiy ta'lim vositalarning asosiy didaktik imkoniyatlari, bir nechta toifada qo'llanilishini bildiradi:

1. Multimediali o'rgatuvchi kurs sifatida, bir nechta namoyish animatsiyalar, video darslar, illustratsiyalar, o'rgatuvchi va interfaol laboratoriyalardan tarkib topgan.

2. Multimediali o'rgatuvchi interfaol laboratoriya sifatida, talabalarning laboratoriya ishi topshiriqlarini bajarishda faol bo'lishga, bevosita o'zi ishtirok etishga undaydi, buning natijasida dasturiy ta'lim vositalarini yaratish va qo'llash bo'yicha bilim, ko'nikma va malakaga ega bo'ladi.

3. O'rgatuvchi – nazorat qiluvchi sifatida, har bir mavzu bo'yicha o'rgatuvchi mashq qildiruvchi va nazorat testlari kiritilgan bo'lib, ular yordamida talaba qo'yilgan savollarning to'g'ri javobini o'rganadi, o'z bilim darajasini aniqlaydi. Bunda esa, to'g'ri javobni o'rganish orqali bilim olish samaradorligi oshadi.

DASTURIY TA'LIM VOSITALARNING TA'LIM JARAYONLARIGA JORIY ETILISHI

1	Bo'lajak o'qituvchilarga kasbiy bilimlarni egallashiga
2	O'rganilayotgan hodisa va jarayonlarni modellashtirish orqali fan sohasini chuqur o'zlashtirilishiga
3	O'quv faoliyatining xilma-xil tashkil etilishi hisobiga talabaning mustaqil faoliyati sohasining kengayishiga
4	Interaktiv muloqot imkoniyatlarining joriy etilishi asosida o'qitish jarayonini individuallashtirish va differensiyalashtirishga
5	Sun'iy intellekt tizimi imkoniyatlaridan foydalanish orqali talabaning o'quv materiallarini o'zlashtirish strategiyasini egallashiga
6	Axborot jamiyati a'zosi sifatida unda axborot madaniyatining shakllanishiga
7	O'rganilayotgan jarayon va hodisalarni kompyuter texnologiyalari vositasida taqdim etish, bo'lajak o'qituvchilarda fan asoslariga qiziqishni va faollikni oshirish

Bayon etilgan fikrlardan kelib chiqqan holda dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanish, ta'lim tizimi samaradorligini oshirishda bir qator jarayonlarni bajarish kerak: jumladan, ta'lim sohasini tanlash va zarur muammolarni tahlil qilib, bartaraf etishda dasturiy ta'lim vositalarini yaratish texnologiyasini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etishni taqazo etmoqda

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'limda ahamiyati juda yuqoridir. Ayniqsa, geografiyani o'qitish davomida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ilg'or geograflarni tayyorlashga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Jumaniyozova.S (2019). "Geografiya darslarida innovatsion metodlar." Tashkent: Fan va texnologiya.
2. Saidova.D (2022). "Geografiya darslarida o'yin metodlari." Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
3. Eryigitov.D.X. (2021). Ta'lim jarayonida Innovatsion Pedagogik texnologiyalardan qo'llash. "Murabbiy" ilmiy-ma'rifiy jurnali.
4. Botirbekova.G.A, Sharipova.S.B (2023). Ta'limda innovatsion texnologiyalarning mazmuni va mohiyati. Oriental Renaissance Innovative, educational, natural and social sciences.